

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 75. yılını kutluyor.

İçindekiler:

- 2 Kuruluşundan Bugüne
Türkiye Cumhuriyet
Merkez Bankası
- 5 Merkez Bankasından
Haberler ve Yayınlar
- 6 Kısa Kısa...
 - Organizasyon Yapısı
 - Sıkça Sorulan Sorular

Türkiye
Cumhuriyet Merkez Bankası
İletişim Genel Müdürlüğü
İstiklal Caddesi No: 10 06100
Ulus-Ankara
Tel: (312) 310 36 46
E-mail:
iletisimbilgi@tcmb.gov.tr

KURULUŞUNDAN BUGÜNE TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

1930'lu Yıllar

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Kurtuluş Savaşıyla kazanılan siyasi bağımsızlığı, ekonomik bağımsızlık ile perçinlemek ve 1929 Dünya Ekonomik Buhranının Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı etkileri ortadan kaldırmak amacıyla bir merkez bankasının kurulması fikri ve zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Bu fikirden hareketle, dünyadaki çeşitli merkez bankası kanunları dikkate alınarak hazırlanan 1715 sayılı kanun tasarısı,

11 Haziran 1930 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edildi. Söz konusu yasa 30 Haziran 1930 tarihinde Resmi Gazetede yayımlandı. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bir anonim şirket olarak 3 Ekim 1931 tarihinde resmen faaliyete başladı.

1932 ilk mensuplarımız

Kuruluş Kanununa göre, Banka Umum Müdürlük olarak teşkilatlandırılmıştı. Bankanın temel organı Hissedarlar Umumi Heyetiydi. Bunun dışında diğer organlar; Bankanın en yüksek yönetim organı olan İdare Meclisi, denetleme görevini yürüten Murakıplar Komisyonu, iskonto, faiz hadleri ve kredi

işlerini düzenleyen İskonto ve Kredi Encümeni, memurların atanması ile kredi ve iskonto muamelelerini düzenleyen İdare Heyeti, Umum Müdürlük ve Şubeler olarak sıralanmaktaydı. Kuruluş Kanunu, Merkez Bankasını ülkenin iktisadi gelişimine yardımcı olmak ve Hükümetle birlikte Türk parasının istikrarına yönelik tedbirleri almak ile görevlendirmişti. Banka ayrıca, banknot basma yetkisine tek elden sahip duruma getirilmişti. Kuruluş Kanununda, Bankanın hisseleri dört gruba ayrılmış ve Hükümetin toplam sermayenin yüzde 15'inden fazlasına sahip olamayacağı belirtilmişti. Bu dönemde Banka devletin haznedarlığı işlevini yüklenmiş, ayrıca Bankanın belirlenen şartlar dahilinde bankalara avans verebileceği belirtilmişti. Kanun, zaman içerisinde çeşitli değişiklikler yapılarak dönemin koşullarına uygun hale getirilmeye çalışıldı. Ancak bu değişiklikler daha çok Hazineye ve Kamu İktisadi Teşebbüslerine daha fazla kredi verilmesini sağlamaya yönelikti. Bu nedenle Bankanın temel işlevi etkin bir para politikası yürütmekten çok, kamu kesiminin finansman açığını kapatmaya yönelmişti.

"... Merkez Bankası'nın başından beri müstakil bir müessese olmasını, diğer hususi bankalarla ilişkisi olmak şöyle dursun, Devlet'e karşı da, bizzat Maliye Vekaletine karşı da vazifesinin icab ettirdiği dürüstlük ve sertlikle çalışması gerektiğini biliyordum. Bunun için uğraştım. ..."

İsmet İnönü

“Bağımsızlığın bir simgesi olarak ve bir Cumhuriyet kurumu olduğunu vurgulamak amacıyla Bankanın adı ‘Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’ olarak belirlenmiştir.”

1970’li Yıllardan 2001’e Merkez Bankası

1960’lı yıllarda başlayan Merkez Bankasının etkinliğini artırma çabaları, 1970 yılına gelindiğinde yeni bir kurucu kanunun yürürlüğe girmesiyle daha ileri bir seviyeye taşındı. 14 Ocak 1970 tarihinde kabul edilen 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile Bankanın yasal statüsünde, organizasyon yapısı ile görev ve faaliyetlerinde önemli değişiklikler gerçekleştirildi.

Kanunun Bankanın organizasyon yapısına getirdiği en önemli yenilik ise “Umum Müdürlük” yerine “Başkanlık” (Governörlük) makamının oluşturulmasıydı. Ayrıca yeni Kanun ile Başkan ve Başkan Yardımcılarından oluşan bir Yönetim Komitesinin kurulması öngörüldü. Yeni Kanunla Hissedarlar Umumi Heyeti, Genel Kurul; İdare Meclisi, Banka Meclisi; Murakıplar Komisyonu, Denetleme Kurulu; Umum Müdürlük ise İdare Merkezi adını aldı. Kanunda yapılan önemli bir diğer değişiklik, Hazinesin sermaye payının yüzde 51’den az olamayacağı hükmünün getirilmiş olmasıydı.

1976 yılı Genel Kurul Toplantısı

Bankanın temel görev ve yetkilerinde de önemli değişimler gerçekleşti. İlk olarak para politikalarının doğrudan ve dolaylı belirlenme yetkisi önemli ölçüde Merkez Bankasının kontrolüne geçti ve “para ve kredi politikalarını kalkınma planları ve yıllık programlara uygun bir tarzda yürütmek” Bankanın görev ve yetkileri arasında sayıldı. Kanunda göze çarpan bir diğer önemli yenilik ise Bankaya para arzını ve likiditeyi düzenlemek amacıyla açık piyasa işlemleri yapma yetkisinin verilmesiydi. Bu madde ile modern bir para politikası aracı olan açık piyasa işlemleri gündeme geldi. Ayrıca yatırımları ve ekonomik

kalkınmayı desteklemek için Merkez Bankasına orta vadeli kredi verme olanağı sağlandı. Bu Kanunla, Bankanın Hükümet ile birlikte ulusal paranın hacim ve tedavülünü düzenleme, Hükümete mali ajanlık ve haznedarlık yapma görevleri de devam etmekteydi.

1980’li yıllar hem Türkiye ekonomisi hem de Merkez Bankası için dönüm noktası sayılabilecek gelişmelerin yaşandığı yıllar oldu. 24 Ocak 1980 kararları ile sabit kur rejimi terk edilerek, finansal sistemin serbestleştirilmesi amacıyla kredi ve mevduat faizleri üzerindeki sınırlamalar kaldırıldı. Merkez Bankası döviz kurlarının belirlenmesi ile yetkilendirildi ve 1981 yılı Mayıs ayından itibaren döviz kurları günlük olarak tespit edilmeye başlandı.

Başkan Naim Talu mensuplarla

“1980’li yıllarda Banka, para ve döviz piyasalarının oluşturulmasında öncü rol üstlendi.”

Piyasalar Genel Müdürlüğü

1980’li yılların ilk yarısında para politikası araçlarının etkin olarak kullanılabilmesi ve döviz kurlarının piyasa koşullarında oluşmasını sağlamak için gelişmiş ve etkin bir para ve döviz piyasasına ihtiyaç duyuldu. Bu dönemde para ve döviz piyasalarının oluşturulması ihtiyacını Merkez Bankası öncü görevi üstlenerek karşıladı ve 22 Ekim 1987 tarihinde Banka bünyesinde “Para Piyasaları ve Fon Yönetimi Genel Müdürlüğü” kuruldu. Bu Genel Müdürlük içerisinde oluşturulan para ve döviz piyasaları ile Merkez Bankası bir yandan kendi işlemlerini gerçekleştirirken diğer yandan bankaların işlemlerine de aracılık etmeye başladı. Böylelikle Merkez Bankası Türkiye’de serbest piyasanın oluşması yönünde önemli bir adım atmış oldu. Politikalarda yaşanan bu gelişmelere paralel olarak, aynı dönemde bazı hukuki değişiklikler de gerçekleşti. 1983 yılında yapılan Kanun değişikliği ile Banka altın ve döviz rezervlerini ülke çıkarlarına uygun olarak yönetmek ile yetkili hale getirildi.

Ankara Şubesi

1986 yılında ise Bankanın temel görevlerini fiyat istikrarını sağlayacak bir tarzda yürüteceği hükmü getirildi. 1989 yılında 32 Sayılı Kararla "Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun"da değişiklikler yapılarak, döviz işlemlerine izin verilmeye başlandı. Türk lirası konvertibl ilan edilerek görece esnek bir döviz kuru rejimine geçişin yaşandığı 1990'lı yılların başında Merkez Bankası piyasalarda belirleyici bir rol oynamaya başladı. Ayrıca Banka 1990 yılında ilk kez orta vadeli bir bakış açısı içinde bir para programını kamuoyuna duyurdu. 1 Nisan 1992 tarihinde ise bankalararası Türk lirası aktarım ve mutabakatının elektronik ortamda yapılmasını sağlayan Elektronik Fon Transfer Sistemi (EFT) Merkez Bankası tarafından kurularak, işleme açıldı.

Ödemeler dengesinde yaşanan bozulmalar ve giderek artan enflasyon baskısı nedeniyle 1994 yılında yaşanan kriz sonrasında kura dayalı bir istikrar programı uygulamaya kondu.

1994 yılında yaşanan ekonomik kriz aynı zamanda Merkez Bankası bağımsızlığının tartışılmaya başlamasına neden oldu. Bankanın yasal statüsünün yanı sıra, Hazine ile olan ilişkileri gündeme geldi ve bağımsız bir Merkez Bankasına duyulan ihtiyaç dile getirilmeye başlandı. Bu krizin ve tartışmaların bir yansıması olarak, 21 Nisan 1994 tarihinde Merkez Bankası Kanununun Hazineye kısa vadeli avans hesabını düzenleyen maddesinde değişiklik yapılarak Hazinesinin Merkez Bankası kaynaklarını kullanımına sınırlamalar getirildi. 1997 yılında ise Merkez Bankası ile Hazine arasında bir protokol imzalanarak, Hazinesinin Merkez Bankasından kısa vadeli avans kullanmaması konusunda bir mutabakat sağlandı.

Ankara Şubesi İçi

İdare Merkezi Binası

2001 Yılı Sonrasında Merkez Bankası

2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının çağdaş merkez bankacılığı çerçevesinde yapılanmasını sağlamak amacıyla 25 Nisan 2001 tarihinde Merkez Bankası Kanununda önemli değişiklikler yapıldı. Bağımsızlık ve kurumsal yapı yönünden Banka Kanununun geçirdiği en önemli değişiklik bu yıl yaşandı.

Kanunda yer alan yeniliklerin en önemlisi, Bankanın temel görev ve yetkilerinde yapılan düzenlemeydi. Buna göre, Bankanın temel amacının "fiyat istikrarını sağlamak" olduğu Kanun hükmü haline getirildi. Böylelikle, Bankanın bağımsızlığının varlık nedeni ve tüm işlemlerin uygun olması gereken üst ilke belirlendi. Söz konusu maddede Bankanın görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirip kullanacağı, Bankanın fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve para politikası araçlarını doğrudan kendisinin belirleyeceği de ifade edildi. Böylelikle, Merkez Bankası araç bağımsızlığına kavuşmuş oldu. 2001 yılında yapılan değişikliklerle aynı zamanda Merkez Bankasının finansal sistemde istikrarı sağlama ve para ve döviz piyasaları ile ilgili tedbirleri alma yetkisine sahip olduğu ilkesi getirildi.

Ayrıca Bankanın, Hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını ancak fiyat istikrarını sağlamak amacıyla çelişmemek kaydıyla destekleyeceği hükmü de

2001 yılındaki Kanun değişikliği ile ortaya kondu.

Bu Kanunu diğer Kanunlardan farklı kılan başka bir özellik ise Bankanın Hazine ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına avans vermesinin, kredi açmasının, bu kurumlarca çıkarılan borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın almasının yasaklanması suretiyle "kamuya kaynak sağlamama" ilkesinin getirilmesi oldu.

Bu Kanun ile meydana gelen bir diğer değişiklik, Para Politikası Kurulunun kurulması ile para politikası karar alma sürecinin kurumsallaşması yolunda önemli bir adım atılmış olmasıdır. Para Politikası Kurulu, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla para politikası ilke ve stratejileri ile bu strateji çerçevesinde Hükümetle birlikte enflasyon hedefinin belirlenmesi konularında yetkili hale getirildi.

Kasalar

Bu Kanunla, para politikasının belirlenmesi ve uygulanmasında şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak amacıyla çeşitli düzenlemelerin de yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda;

- Merkez Bankası Başkanının yılda iki defa Bakanlar Kurulu ile TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna rapor sunmasına ilişkin bir hüküm getirildi.
- Bankanın bütçesi ve gelir tablosu bağımsız denetlemeye konu edildi.
- "Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşamaması ya da ulaşılama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınması gereken önlemleri Hükümete yazılı olarak bildirir ve kamuoyuna açıklar." hükmü getirildi.

Tüm bu gerçekleştirilen yenilikler çerçevesinde, etkin bir iletişim stratejisinin oluşturulup uygulanması amacıyla Banka bünyesinde 10 Ekim 2002 tarihinde İletişim Genel Müdürlüğü kuruldu.

2001 ekonomik krizi ve Kanun değişikliğinin ardından para politikası uygulamalarında da temel değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerden ilki dalgalı kur rejiminin uygulanmaya başlanmasıdır. Banka, dalgalı kur rejimi çerçevesinde herhangi bir döviz kuru hedefi belirlememekte ve sadece döviz kurunda her iki yönde yaşanan aşırı oynaklıklara karşı döviz piyasasına müdahale etmektedir.

Para politikası uygulamalarında gerçekleştirilen değişikliklerden bir diğeri ise para politikasının fiyat istikrarını sağlamaya ve sürdürmeye yönelik olarak kurumsallaştığı bir strateji olarak tanımlanabilecek enflasyon hedeflemesi rejimine geçilmesidir. Banka enflasyon hedefini gerçekleştirmek için tek araç olarak kısa vadeli faiz oranlarını kullanmaktadır. İki aşamalı olarak yürütülen enflasyon hedeflemesi rejiminin ilk aşaması 2002 ile 2005 yılları arasında "örtük enflasyon hedeflemesi rejimi" adı altında tamamlanmış; bu dönemde enflasyon 2001 yılı sonundaki yüzde 70'lerdeki seviyesinden 2005 yılı sonunda yüzde 7,72 seviyesine gerilemiştir. 2006 yılı itibarıyla ise örtük enflasyon hedeflemesi rejiminden "açık enflasyon hedeflemesi rejimi"ne geçilmiştir. Bugün Merkez Bankası çağdaş bir yapılanma içerisinde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda politikalarını uygulamaktadır.

"Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının temel amacı fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir."

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASININ 75. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ ETKİNLİKLERİ

Kuruluş Günü Konseri

5 Ekim 2006 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonunda Şef Alexander Rahbari yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Güher ve Süher Pekinel'in piyano resitali eşliğinde bir konser vermiştir.

Kuruluş Yıldönümü Resepsiyonu

2 Kasım 2006 tarihinde Ankara Devlet Konukevinde ve Bankamız Şubelerinin bulunduğu 21 ilde eş anlı olarak barkovizyon gösterisi eşliğinde Kuruluş Yıldönümü Resepsiyonu verilmiştir.

Sportif Etkinlikler

Masa Tenisi Turnuvası (11-12 Şubat 2006), Satranç Turnuvası (4-5 Mart 2006), Briç Turnuvası (8-9 Nisan 2006), Futbol Turnuvası (28-30 Nisan 2006), Tenis Turnuvası (16-18 Haziran 2006), Futbol Turnuvası (12-15 Ekim 2006)

Sanatsal Etkinlikler

- Sevdâ Cenap And Müzik Vakfı 23. Uluslararası Ankara Müzik Festivali Açılış Konseri (4 Nisan 2006)
- TCMB Sanat Koleksiyonundan Seçkilerle İstanbul Boğazi konulu Resim Sergisi (12-24 Mayıs 2006)

75. Kuruluş Yıldönümüne ilişkin olarak gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili ayrıntılı bilgiye 75. Kuruluş Yıldönümü İnternet Sitesinden ulaşılabilir.

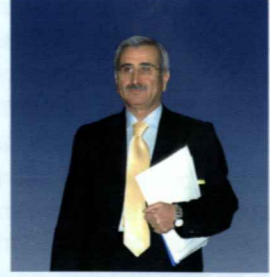
Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr/> (75. Yıl Etkinlikleri Sayfası)

BAKANLAR KURULU ile TBMM PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU SUNUMLARI

TCMB Kanununun 42. Maddesi gereğince Hükümeti bilgilendirme kapsamında Başkan Durmuş Yılmaz, 30 Ekim 2006 tarihinde Bakanlar Kurulunda ve 1 Kasım 2006 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda yaptığı sunumlarda Türkiye ekonomisine ilişkin bilgi vermiştir. Sunumlarında temel olarak enflasyon ve finansal piyasalardaki gelişmeler ile TCMB'nin bu gelişmelere verdiği tepkileri ele alan Başkan Yılmaz, büyüme, istihdam ve cari açık konularında da bilgi sunmuştur.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr/> (Başkanın Konuşmaları Sayfası)

IMF – DÜNYA BANKASI YILLIK TOPLANTILARI

IMF–Dünya Bankası yıllık toplantıları 18-20 Eylül 2006 tarihleri arasında Singapur'da düzenlenmiştir. Toplantılara katılan Başkan Durmuş Yılmaz ve Başkan Yardımcısı Mehmet Yörükoğlu, Türkiye ekonomisi ile ilgili olarak çeşitli konuşmalar yapmış ve yatırımcılar ile görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI İLE DÜZENLENEN TOPLANTILAR

TCMB'nin iş dünyası ve sivil toplum kuruluşları ile iletişimini güçlendirme ve ekonomik gelişmelerle ilgili bilgilendirme amacı çerçevesinde, Eylül ayında İstanbul Sanayi Odasında ve Dünya Gazetesi işbirliği ile Malatya Sanayi ve Ticaret Odasında; Kasım ayında ise MÜSIAD'da toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılarda Başkan Yılmaz ekonomik görünüme ilişkin olarak enflasyon, finansal piyasalarda son dönemde yaşanan gelişmeler, para politikası uygulamaları, büyüme, istihdam ve cari açık konularına değinen konuşmalar yapmıştır.

Başkan Yılmaz, ayrıca Eylül ayında Türkiye Ekonomi Kurumu tarafından düzenlenen Uluslararası Ekonomi Konferansında ve Ekim ayında Forum İstanbul Uluslararası Yarıyıl Finans Konferansında konuşmalar yapmıştır.

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr/> (Başkanın Konuşmaları Sayfası)

HÜKÜMETE YAZILAN VE BİR ÖRNEĞİ PROGRAM ŞARTLILIĞI ÇERÇEVESİNDE

IMF'YE GÖNDERİLEN AÇIK MEKTUP

TCMB, Eylül 2006'da yıllık enflasyonun belirlenen yıl sonu hedefi ile uyumlu patikaya ilişkin belirsizlik aralığının üst sınırının üzerinde yüzde 10,55 olarak gerçekleşmesi sonucunda sapmanın nedenlerini ve olası gelişmelere ilişkin değerlendirmelerini Hükümete ve kamuoyuna 30 Ekim 2006 tarihinde bir "açık mektup" aracılığıyla duyurmuştur. Mektup, "Program Şartlılığı" çerçevesinde IMF'ye de iletilmiştir.

HEDEFLERİ UYUMLU PATİKA*	ÜST SINIR	GERÇEKLEŞME*
% 5,8	% 7,8	% 10,55

* Eylül 2006 itibarıyla

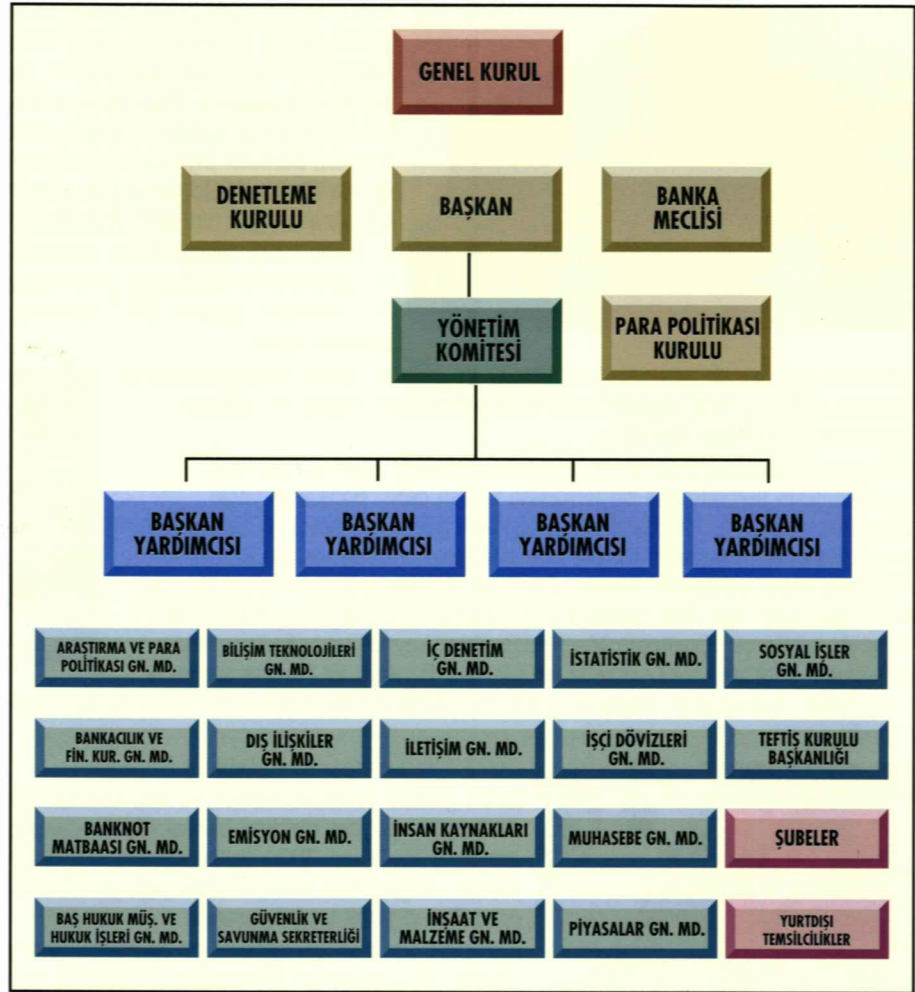
Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr/> (Duyurular/Basın Duyuruları Sayfası)

ÇALIŞMA TEBLİĞLERİ

- Turkish Experience with Implicit Inflation Targeting (Ali Hakan Kara, Working Paper No. 06/03, September 2006)
- The Determinants of Sovereign Spreads in Emerging Markets (Olca Yücel Çulha, Fatih Özatay, Gülbin Şahinbeyoğlu Working Paper No. 06/04, September 2006)
- A Structural VAR Analysis of the Determinants of Capital Flows into Turkey (Ali Aşkın Çulha, Working Paper No. 06/05, October 2006)

Daha fazla bilgi için: <http://www.tcmb.gov.tr/> (Yayınlar/Araştırmalar Sayfası)

TCMB ORGANİZASYON YAPISI

SIKÇA SORULAN SORULAR

TCMB'nin hukuki statüsü nedir?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye'de banknot ihracı imtiyazına tek elden sahip ve 1211 sayılı Kanunda yazılı görev ve yetkileri haiz olmak üzere "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" unvanı altında anonim şirket-özel hukuk tüzel kişisi olarak kurulmuştur.

Banka, 1211 sayılı Kanunla kendisine verilen görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Nitekim, Bankanın temel amacı olan fiyat istikrarını sağlayabilmek için,

- Para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını kendisinin belirlemesi,
- Banka yöneticilerine görev güvencesi sağlanması,
- Hazine ile kamu kurum ve kuruluşlarına avans vermesi, kredi açması ve bu kuruluşların ihraç ettiği borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın almasının yasaklanması bağımsızlığının göstergesidir.

Türkiye
Cumhuriyet Merkez
Bankası tarafından üç
ayda bir yayımlanır.
Sayı: 4
Aralık 2006

Türkiye
Cumhuriyet Merkez
Bankası adına
Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü:
Nesrin Doğanelli

Yayın Kurulu:
Aydın Özmen
İlhan Koçaker
Ufuk Şenol
Yücel Yazar
Gamze Doğan
Ayşen Üstün
Tangül Hınçal
Dilek Kalındemir
Mesut Kümbetlioğlu
Zeynep Özge Yetkin

Baskı:
Türkiye
Cumhuriyet Merkez
Bankası Banknot
Matbaası Genel
Müdürlüğü

Ücretsiz dağıtılmaktadır.
Abonelik için:
iletisimbilgi@tcmb.gov.tr